

Степанова Анна Леонідівна

*студентка 2 курсу магістратури
факультету Цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: доц. Мельник Світлана Борисівна*

ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

На сучасному етапі розвитку законодавства про захист економічної конкуренції, а також відповідно до нагальних потреб економічної ситуації в країні, гостро постає питання санкцій у сфері правового захисту економічної конкуренції. Адже для збалансованого функціонування економіки необхідною умовою є дотримання суб'єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції, а в разі його порушення – відповідна реакція з боку держави в особі уповноваженого на це органу, зокрема Антимонопольного комітету України, що полягає у притягненні до відповідальності згідно з законом. На нашу думку, актуальним питанням у зазначеній сфері є наявність кримінальної відповідальності, оскільки ст.ст. 228 та 230 Кримінального кодексу України (далі – КК) [1] були виключені ще у 2011 та у 2003 роках відповідно.

Як відомо, ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [2] містить перелік діянь у формі дій чи бездіяльності, що визнаються порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції. Виходячи з формулювання вказаної правової норми, можна дійти висновку, що цей перелік є вичерпним, проте подальший аналіз цього закону вказує на наявність й інших порушень у рамках запропонованої законодавчої техніки. Так, наприклад, ст. 3 Закону України «Про захист економічної конкуренції» до законодавства про захист економічної конкуренції відносить також Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [3]. З цього можна дійти висновку, що порушення у сфері захисту від недобросовісної конкуренції також належать до порушень у сфері захисту економічної конкуренції.

Тому, у свою чергу, Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» до порушень у цій сфері відносить, зокрема, такі групи діянь: неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання; створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці. Слід наголосити про те, що вказані порушення також перетинаються з нормами КК. Стаття 229 КК передбачає покарання за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару; ст.231 КК – за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю; ст. 232 КК – за розголошення комерційної або банківської таємниці. Тобто можна констатувати про наявність кримінальної відповідальності у сфері захисту від недобросовісної конкуренції, а відтак, логічним є висновок про наявність кримінальної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції.

У сучасній науці антимонопольного права України факт наявності кримінальної відповідальності за порушення у сфері захисту економічної конкуренції є спірним. Хоча з 2003 року втратила чинність ст. 230 КК, що передбачала покарання за порушення антимонопольного законодавства, проте до 2011 року в КК ще містилась ст. 228. Ця норма передбачала покарання за примушування до антиконкурентних узгоджених дій. Варто зазначити, що вказана норма була змінена кілька разів – як у частині диспозиції, так і в частині санкції. До 2003 року стаття мала назву – «Змова про зміну чи фіксування цін або примушування до їх змін чи фіксування». Як вбачається з останньої редакції зазначеної норми, кримінальна відповідальність за антиконкурентні узгоджені дії наставала лише за наявності такого елементу як примус. Раніше таке покарання було передбачено безпосередньо за змову. У редакції ст. 228 КК станом на 2001 рік порушення було визначено як «змова про штучне підвищення або підтримання монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок з метою усунення конкуренції». За ці дії було

передбачено відповідальність у вигляді штрафу або позбавлення волі на строк до 3-х років, а за груповий злочин – від 2-х до 5-ти років. Пізніше до КК було внесено зміни від 03 квітня 2003 р., згідно з якими порушенням ст. 228 визнано примушування до антиконкурентних узгоджених дій. Тут, однак, слід підкреслити, що змова та примушування до змови – це різні речі. Якщо в реаліях вітчизняної практики припинення порушень довести змову підприємців дуже важко, то довести суду факт примушування до змови взагалі неможливо. Тобто застосувати до учасників картельної змови кримінальну відповідальність після внесення зазначених змін до КК стало практично майже неможливо [4, с. 11]. У теорії антимонопольно-конкурентного права вказана норма розглядалася як покарання за картельну діяльність. Можна вказати на тенденцію зменшення розміру санкцій, передбачених за порушення у сфері правового захисту економічної конкуренції.

За визначенням Європейської комісії, «картелями є угоди та/або погоджені дії двох або більшої кількості конкурентів, спрямовані на координацію конкурентної поведінки на ринку та/або впливають на відповідні параметри конкуренції за допомогою таких дій, як встановлення цін закупівлі або продажу, або інших комерційних умов, розподіл квот на виробництво або реалізацію продукції, розподіл ринків, в т. ч. шахрайські дії при проведенні торгів, обмеження імпорту або експорту, та/або дії, спрямовані на обмеження конкуренції, вжиті проти інших конкурентів» [5].

Картельна діяльність негативно впливає на розвиток економіки, спотворює економічну конкуренцію. Вважаємо за потрібне вказати на необхідність повернення кримінальної відповідальності за картелі та більш досконале законодавче формулювання такої норми.

Таким чином, можна дійти висновку про наявність кримінальної відповідальності серед інших видів юридичної відповідальності у сфері захисту економічної конкуренції у частині відповідальності за недобросовісну конкуренцію.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1533> (дата звернення: 05.11.2019).
2. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11 січня 2001 № 2210-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 05.11.2019).
3. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07 червня 1996 р. № 236/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.11.2019).
4. Борисенко З. М. Санкції за порушення конкурентного законодавства. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2227/Borysenko_Sanktsii_za_porushennia.pdf. (дата звернення: 05.11.2019).
5. Що таке картелі і як з ними боротися? Антимонопольний комітет України: веб-сайт. URL : <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/120497> (дата звернення: 05.11.2019).